

اهمیت صادرات برق به عراق

در این راستا، نگرانده در ستون یادداشت روزنامه وزین «شرق» و پیش از این، در تحلیلی مستند با عنوان «بسیار نیرو، قبل از واقعه نیرو بگذاریم»، به تبیین ابعاد، مبانی و دلایل خاموشی‌های تابستان سال ۱۳۹۷ پرداخت که یکی از آثار آن، توقف ناخواسته صادرات برق و در برهه‌ای کوتاه، به کشور عراق بود.

اعلام برخی ناراضیته‌های مردمی در عراق از ناحیه این مسئله، منجر به تظاهرات محدودی در نجف اشرف شد که البته به همین مقدار نیز بسنده شد، اما در فاصله‌ای کوتاه پس از آن، برخی دست‌های خارجی با سواستفاده از این اظهار و ابراز ناراحتی و ناراضیته‌ها در شهر نجف، با حضور برخی عوامل نشان‌دار، یک‌سری تظاهرات محدود خشن و سپس آشوب‌های کاملا هدفمندی را ترتیب دادند تاآنجاکه با حمله به کنسولگری جمهوری اسلامی در بصره و آتش‌زدن ساختمان آن، اموالی را نیز از آن محل به سرقت بردند. خوشبختانه با حضور آگاهانه مردم عراق، در کنار دریافت مسونلان هر دو کشور، آتش این آشوب، در نطفه خفه شد.
عربستان درصدد بود تا از عواقب این تحولات بهره‌برداری کند، ماجرا از این قرار بود که عربستان در همین برهه اعلام کرد دو برابر ظرفیت مورد نیاز فعلی عراق یعنی ظرفیت سه هزار مگاوات را با قیمتی به‌مراتب کمتر در اختیار دولت و مردم عراق قرار می‌دهد. از آن زمان تا به امروز حتی ۱۰ نکرده است، چرا؟! زیرا این حرف صرفا یک بلوف بود. عربستان به دلایلی از قبیل هزینه گزاف ساخت نیروگاه برای ایجاد ظرفیت سه هزار مگاوات، زمان‌بر بودن آن و ملاحظات امنیتی، هرگز در داخل خاک عراق دست به چنین کاری نخواهد زد. برای دراختیارگذاشتن حتی نصف این ظرفیت از توان تولید برق خود عربستان به عراق، به هزار و ۵۰۰ کیلومتر خطوط انتقال نیاز است که نه این خطوط موجود است و نه حتی با ساخت هزینه و زمان‌بر آن، امکان انتقال بینه برق با این ظرفیت وجود دارد. به غیر از تمام این موانعی که برشمرده شد، عراق دارای سه منطقه جنوب، مرکز و شمال در انتقال و توزیع برق است و مانند ایران دارای یک شبکه سراسری به‌هم‌پیوسته نیست.

پس عربستان چگونه با این موانع می‌خواهد برق تولیدی روی کاغذ را به سراسر عراق صادر و منتقل کند؟! سوالاتی که عربستان برای آن پاسخی ندارد. عراق، شورایی است که سه جنگ بزرگ و طولانی را در این چهار دهه پشت‌سر گذاشته است و بازسازی زیرساخت‌های نابودشده با آسب‌بدیده این کشور، به حداقل ۱۲ سال کار مداوم تا سال ۲۰۳۰ نیاز دارد. عراق در حال سرمایه‌گذاری گسترده در بخش صنعت برق است، اما وجود خطوط انتقال مطمئن از ایران به بخش‌های جنوب، مرکز و شمال این کشور با پشتوانه بزرگ ظرفیت مازاد نصب‌شده برق در کشورمان، یک پشتوانه عظیم برای این کشور در راه تکمیل مراحل توسعه است که این توسعه خود، دربردارنده افزایش مستمر وقابل‌توجه مصرف برق خواهد بود و احداث نیروگاه‌های جدید برق در عراق تا دست‌کم ۱۰ سال آینده، هرگز نمی‌تواند نیاز این کشور به ایران را برای بهره‌گیری مستمر از هزار و ۵۰۰ تا سه‌هزار مگاوات ظرفیت تولید برق را تا ۲۰۳۰ برطرف کند. اجازه اخیر آمریکا به عراق در معافیت ۹۰روزه جدید دیگر برای خرید برق از ایران، یک بلوف از سوی آمریکاست. آمریکا نمی‌تواند تبعات اجتماعی و امنیتی کمبود برق مصرفی ناشی از اعمال تحریم عراق را تحمل کند. تأمین کمبود برق مورد نیاز عراق، نه از سوریه و ترکیه امکان‌پذیر است و نه از کویت و عربستان. تنها گزینه عراق در تأمین حجم درخورتوجه برق مورد نیازش از مسیر واردات، یک پاسخ دارد: ایران.

جلساتی با ۵ سال تأخیر

علت این بی‌تحرکی و عدم به‌کارگیری این دو بارز از سوی رئیس‌جمهور و نیز عدم استقبال از این کار از سوی هر دو بازو آن است که اعضای دولت و این دو بازو و حتی مقام ریاست‌جمهوری مایل‌اند صلحی تلویحی بین اعضای دولت برقرار باشد و چالش‌کنسوری وجود داشته باشد. در زمانی که نگارنده مدیریت وزارت منابع و معدن را عهده‌دار بودم، جارت مدیریت ماتیسی و او در وزارتخانه پیاده کردم. ایراد اصلی منتقدان آن بود که این جارت ایجاد سررسودا و به عبارت خارجی نویز (noise) می‌کند و باعث درگیری داخلی می‌شود. هرگز نمی‌گفتند حسن آن شفاف‌سازی عملیات اعضای وزارتخانه است، درحالی‌که سرورصدای ایجادشده (ویز) باعث‌تحرک و رفع اشکال می‌شد. اتفاقا رئیس‌جمهور که امروز نقش رئیس‌الوزرا دارد، اگر حوصله داشته باشد و اگر واقعا در پی اصلاح امور باشد، باید به نقش اصلی سازمان مدیریت و برنامه و معاون اول توجه داشته باشد و از اینان نطرت بر عملکرد وزارتخانه‌ها را بخواهد و خود نیز فعالانه هم‌جستار بررسی و حل مسائلی با وزیران را چه در دولت و چه در جلسات حضوری و خصوصی پیگیری کند. رئیس‌جمهوری فقط یک نماد نیست و خود باید علاقا‌تحرک ایجاد کند. دیدارهایی که تحت عنوان گفت‌وگوهای اجتماعی با فعالان سیاسی، اقتصاددانان و جامعه‌شناسان و با محوریت یکی از وزرای سابق همین دولت دنبال می‌شد نیز بیشتر با سخنان حاضران بین رفتن باشد، حتما نیازمند ادامه است؛ درحالی‌که به نظر می‌رسد متوقف شده باشد. باز هم می‌گویم رقبای شکست خورده آقای روحانی خوشحال نباشند؛ چون با شرایط کنونی و عادت به در باغ سبز نشان‌دادن همان کاری را می‌کردند که امروز در حال انجام است نه بیشتر و نه کمتر.

شرق: آینده بازار نفت و نقش راهبردی آن

در سیاست‌گذاری‌های کشورهای تولیدکننده، صادرکننده و مصرف‌کننده آن، نشان از اهمیت این پیش‌تر برآورد شده بود که تا سال ۲۰۳۰ اهمیت آن کاهش خواهد یافت، بر اساس پیش‌بینی‌های اخیر مراکز مطالعات انرژی جهانی، این گمان رو به افول گذاشت و افزایش مصرف این کلای راهبردی و همچنین افزایش سطح رفاه‌طلبی و مطالبه زیست استاندارد در جهان، نشان داد تا سال ۲۰۴۰ این کالا کم‌کم یک‌ه‌تاز مصرف انرژی در جهان است. مرکز پژوهش‌های مجلس نیز در تحلیلی جامع و نگاهی به تمام پیش‌بینی‌های نفتی در مراکز مطالعات انرژی جهانی، گزارشی منتشر کرده است که نشان می‌دهد هرچند رویکرد بازار به نفت در یک سیر طولانی روندی صعودی دارد، اما در به‌طور مشخص در سال ۲۰۱۹، با افزایش مازاد نفت در جهان، دوباره با کاهش قیمت نفت مواجه خواهیم شد. در واقع بر کسی عوامل اثرگذار بر بازار نفت، نظیر رشد اقتصاد جهانی و میزان عرضه و تقاضا، نشان می‌دهد در سال ۲۰۱۹ با درنظرگرفتن نااطمینانی‌ها در سطح تولید و مصرف جهانی نفت، قیمت نفت برنت کمتر از سال ۲۰۱۸ باشد. متوسط قیمت نفت برنت در ۱۰ماهه نخست سال ۲۰۱۸، حدود ۷۲٫۹۷ دلار در بشکه بود که ۳۴٫۷ درصد بالاتر از متوسط سال ۲۰۱۷ قرار داشته است. به‌طورکلی، برآورد می‌شود در سال ۲۰۱۹ اقتصاد جهانی رشد بالایی نداشته باشد و به‌تبع آن، رشد تقاضا کمتر از سال ۲۰۱۸ یا در همان سطح سال ۲۰۱۸ باشد. مضافا اینکه جنگ تجاری چین و آمریکا و همین‌طور ضعف اقتصاد برخی کشورهای درحال‌توسعه مانند ترکیه و بیم

اقتصاد

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس از چشم‌انداز بازار جهانی نفت در سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد

بهار ۹۸، پایان معافیت ۸ خریدار نفت ایران

تصویر Reuters

سراپت آن به سایر کشورها نیز وجود دارد؛ ازاین‌رو نااطمینانی از رشد اقتصاد جهانی و رشد تقاضای نفت وجود دارد و از طرف دیگر رشد عرضه نفت بیش از تقاضا بوده است که باعث افزایش مازاد عرضه و همین‌طور افزایش سطح ذخیره‌سازی‌ها خواهد شد. به‌طورکلی، پیش‌بینی می‌شود قیمت برنت در سال ۲۰۱۹ به‌طور متوسط کمتر از سال ۲۰۱۸ شده و در محدوده ۶۲ تا ۶۸ دلار به‌ازای هر بشکه قرار گیرد. با توجه به اختلاف حدوداً سه‌دلاری متوسط قیمت نفت ایران با برنت، پیش‌بینی می‌شود به دلیل شرایط خاص کشور، قیمت نفت صادراتی

با تخفیف بیشتر روی قیمت‌های جهانی یا تهاتر کالا برآید که این تحلیل‌ها را مرکز‌پژوهش‌های مجلس نیز تأیید می‌کند. ناگفته‌نماند که همواره در تحلیل‌های کارشناسی بازار نفت، نقش عوامل ژئوپلیتیک نیز در کنار عرضه و تقاضا، بسیار پررنگ است. علاوه بر آن، عواملی نظیر مطرح‌شدن توافق اوپک و غیراوپک به کاهش تولید و رویکرد واردکنندگان نفت ایران صرف این کلای راهبردی همین‌طور نوسانات رشد اقتصاد جهانی به‌ویژه در هند و چین نیز می‌تواند بر شدت این نااطمینانی‌ها بیفزاید.

پیش‌بینی عرضه و تقاضای نفت از سوی سازمان اوپک

بر اساس برآورد ماهنامه بازار نفت دبیرخانه اوپک (اکتبر ۲۰۱۸)، پیش‌بینی می‌شود رشد تقاضای جهانی در سال ۲۰۱۹، ۱٫۴ میلیون بشکه در روز (صد هزار بشکه در روز) کمتر از سال ۲۰۱۸ خواهد بود و رشد عرضه غیراوپک ۲۰۱ میلیون بشکه در روز و رشد عرضه و مایعات گازی اوپک صد هزار بشکه در روز افزایش یابد؛ بنابراین تقاضای نفت اوپک از ۷٫۳۲ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸، به ۳۱٫۸ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ تقلیل خواهد یافت. این در حالی است که سطح کنونی تولید اوپک ۳۲٫۸ میلیون بشکه در روز است. تحلیل برآوردهای سازمان اوپک از منظر وضعیت عرضه و تقاضا نشان می‌دهد به دلیل رشد بالاتر عرضه غیراوپک، به‌ویژه در آمریکا، کانادا، برزیل، روسیه و قزاقستان و عدم رشد بالای تقاضای جهانی، رشد عرضه بیش از تقاضا بوده و در سال ۲۰۱۹ بازار با مازاد عرضه مواجه خواهد شد.

ادامه در صفحه ۵

از نهضت سدسازی تا نهضت سندسازی

نظام، راهبردهای بلندمدت بخش‌ها ازمنظر آمایش سرزمین، طرح کالبدی ملی، سند ملی آمایش سرزمین، اسناد راهبردی توسعه بخش‌ها، اسناد آمایش استان‌ها، سند ملی توسعه استان‌ها نظریه پایه توسعه استان‌ها، سند راهبردی وزارت صمت (صنعت، معدن و تجارت)، مطالعات آمایش آب‌مجموعر و زرات نیرو، استراتژی توسعه صنعتی کشور، سند جامع سبک زندگی، نقشه جامع علمی کشور و بسیاری از اسناد دیگر، فهرست عظیم و گسترده از اسنادی است که قرار است نقشه‌راه تصمیم‌گیری متولیان امور و ریل‌گذاری مسیر توسعه با تکیه بر یافته‌ها و خروجی‌های آنها انجام شود.

از همین رو است که می‌توان نام «نهضت سندسازی» را به دوره نظام برنامه‌ریزی پس از پیروزی انقلاب اسلامی نسبت داد؛ نهضتی که جز ایجاد اغتشاش و سرسردگمی نظری و عملی در پیشبرد توسعه کشور، قلمدادشدن به عنوان یک امر «کتابخانه‌پرکن» و تخریب وجهه برنامه‌ریزی در بین عموم نوانسته است در ۴۰ سال گذشته، توسعه را در معنای راستین خویش برای جامعه ایرانی به ارمغان بیاورد. علاوه‌براین معضل تحقق‌پذیری پایین اسناد (برای نمونه برنامه چهارم توسعه کمتر از ۱۵ درصد، برنامه پنجم توسعه حدود ۳۳ درصد، طرح‌های جامع شهرها به‌طورکلی کمتر از ۱۰ درصد در حوزه پیش‌بینی اقق جمعیتی، جهات توسعه شهر و تراکم ساختمانی تحقق یافته‌اند) از دیگر پیامدهایی است که با وجود وقوع مستمر آن در این دوره، هیچ‌گاه به جد مرکز توجه متولیان امور قرار نگرفته است؛ کوبی تنها «سند برای سند» تنظیم می‌شود نه «سند برای اجرا».

برده سوم: تقدی بر عرش سیری‌ناپذیر نظام برنامه‌ریزی به‌تدوین سند

امروزه در آستانه هفتادمین سالگرد استقرار نظام برنامه‌ریزی مدرن در ایران که کشور از یک‌سو با مشکلات و نارسایی‌های شدید اقتصادی، به‌ویژه رکود تورمی و بی‌کاری مواجه بوده و از سوی دیگر در پی اضمحلال شدید سرمایه اجتماعی و اخلاق در جامعه، با عمیق‌ترشدن شکاف میان حکمیت و ملت مواجه است، سؤال تاریخی عباس‌میرزا از زویر فرانسوی که بیش از دو قرن پیش پرسید «براستی ما چرا توسعه نمی‌یابیم؟» هنوز در آذهان تکرار می‌شود. علاوه بر وجود زمینه‌ها و بسترهای تاریخی، اجتماعی و فرهنگی که دستنهایی به توسعه را برای جامعه ایرانی دشوار می‌کند، نبود یک الگو یا پارادایم مشخص در حوزه توسعه، تعریف‌نشدن نوع رابطه با جهان، ناتوانی در چاره‌جویی برای دوگانگی‌های متعدد مبتلابه و امثالهم، سهم بزرگی از این ناکامی را باید ناشی از «نظام برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه کشور» دانست؛ نظامی متشکل از مجموعه‌ای از نهادها، فرایندها و اسنادی که به طرح‌ریزی و راهبری مسیر توسعه یک جامعه می‌پردازد. همان‌طورکه ذکر آن رفت، در حوزه «نهادسازی» و «سندسازی» به‌قدر کفایت در طول این هفت دهه اقدامات متعددی شده است؛ ولی با این حال یکی از قلقه‌های مقفوده اثربخشی این نظام را باید در مغفول‌ماندن «فرایند محوری» جست‌وجو کرد.

علت‌العلل بسیاری از موانع و ناکارایی‌های نظام برنامه‌ریزی که بی‌توجهی به «فرایندمحوری» یکی از نتایج آن است، وجود شکاف عمیق میان ساخت «تصمیم‌سازی» و «تصمیم‌گیری» است. پیش‌بینی‌ناپذیربودن وضعیت کشور، مستعجل‌بودن عمر مدیریت به‌سبب تغییرات گسترده بیابسی، بی‌اعتمادی و بدبینی به میراث مدیران سابق، عدم اثباتت تجارب مدیریتی و انتقال آن … از جمله عواملی است که منجر به ایجاد بروز شکاف و قطع پیوند میان ساخت تصمیم‌گیری با ساخت تصمیم‌سازی شده است؛ در چنین شرایطی دیگر تصمیمات گرفته‌شده منتج از خردورزی‌ها و دوراندیشی‌های توسعه‌خواهانه نبوده و بسیاری از تصمیمات و سیاست‌گذاری با وابسته به ویژگی‌های شخصیتی و منفرد مدیران (مانند میزان تجارب، هوش، فهم، منافع فردی یا گروهی و نیز تأثیرپذیری از نهاد‌های قدرت) با ماحصل نشست‌ها و جلسات متعدد کارگروه‌ها، کمیته‌ها، کمیسیون‌ها و شوراهای متعدد است (که صورتی کاریکاتوری از بهره‌گیری از خرد جمعی بوده و در واقع بستری برای سهم‌کردن ذی‌نفعان در تبعات و پیامدهای تصمیم‌گیری است).

علاوه بر این یک گرایش مسلط در میان اغلب مدیران مبنی بر تنظیم یک سند جدید در حوزه تحت مسئولیت خویش (هر مدیر یک سند)

خبر

جزئیات رشد گروه‌های مختلف در نیمه نخست سال

● بررسی گزارش مرکز آمار ایران از رشد اقتصادی نیمه سال ۹۷ نشان می‌دهد در حالی بخش ساختمان رشد منفی ۴٫۸درصدی داشته که گروه خدمات ۲٫۳ درصد رشد مثبت داشته است. به گزارش تسنیم؛ براساس گزارش مرکز آمار ایران، در نیمه نخست سال جاری رشد بخش ساختمان بر حسب قیمت‌های ثابت با پای ساله ۱۳۹۰ منفی ۴٫۸ درصد بوده است. از سوی دیگر زیرگروه‌های تأمین آب و برق و صنعت از گروه صنعت نیز رشد‌های منفی ۲٫۱ و ۵٫۵ درصدی را شاهد بوده‌اند. همچنین رشد کل گروه صنعت منفی ۱٫۲ درصد بوده است. گروه خدمات با زیرمجموعه‌های عمده و خرده‌فروشی‌ها، حمل‌ونقل؛ فعالیت‌های بیمه و بانکی و مستغلات رشد ۲٫۳درصدی داشته است. بررسی گزارش مرکز آمار ایران نشان می‌دهد در تابستان سال جاری تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ۵٫۶ درصد کاهش یافته است. به گزارش تسنیم، براساس گزارش مرکز آمار ایران، نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در حالی در نیمه نخست سال جاری منفی ۲٫۷ بوده که این نرخ در تابستان به منفی ۵٫۶ درصد کاهش یافته است. گفتمنی است نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بهار امسال حدود ۴ درصد مثبت بوده است. همچنین نرخ تشکیل سرمایه در ساختمان در نیمه نخست سال ۴٫۸ درصد منفی بوده است. این نرخ در تابستان به منفی هشت درصد کاهش یافته است.

اصلاحات ساختاری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور

● سازمان برنامه ۱۲ اصلاح ساختاری بودجه ۹۸ را اعلام کرد.

- کاهش استفاده دولت از درآمدهای ارزی (از ۲۷ میلیارد دلار به ۲۱٫۷ میلیارد دلار)

- رویکرد و برنامه‌ریزی دوساله درخصوص پایداری بودجه، سیاست‌های اشتغال‌زایی و برنامه‌های حمایت از تولید و اشتغال، افزایش نقش بخش خصوصی در اقتصاد و کوچک‌سازی دولت و اصلاح

نظام پاره‌ها‌ها و قیمت‌گذاری صندوق‌های بانزشتسنگی کشوریی و لشکری موظف‌اند از ابتدای سال ۱۳۹۸، ضمن افزایش کارایی و بازدهیی بنگاه‌های تحت پوشش خود اعتبار مورد نیاز برای مابه‌التفاوت هزینه مستمری بانزشتسنگان را نسبت به اعتبار مصوب قانون از محل منابع داخلی و سایر منابع حاصل از سرمایه‌گذاری خود تأمین کنند در غیر این صورت با برداشت مجاز از صندوق تأمین شود.

- سالانه ۱۰ درصد از دانش‌آموزان تحت پوشش وزارت آموزش‌وپرورش را به‌صورت خرید خدمات از بخش غیردولتی واجد شرایط و ذی‌صلاح به‌صورت آموزش رایگان اداره کند.

- از سال ۱۳۹۸ وزارت آموزش‌وپرورش تعداد ادارات آموزش‌پرورش را به‌تدریج به ۶۲ واحد کاهش دهد.

- تعداد مراکز پژوهشی دستگاه‌های اجرایی در قالب واگذاری، انحلال یا ادغام به یک واحد کاهش یابد.

- تخصیص اعتبار به پروژه‌های فاقد مجوز ماده (۲۳) قانون الحاق (۲) با پروژه‌های غیرحاکمیتی

که پیشرفت فیزیکی کمتر از ۵۰ درصد دارند طی سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ ممنوع است.
- ۵۰ درصد درآمد اختصاصی دستگاه اجرایی که از محل فروش کالا و خدمات آن دستگاه نباشد، به خزانه واریز می‌شود.

- مجوز ایجاد هرگونه واحد مراکز آموزش عالی ممنوع و واحدهای کوچک آموزش عالی در یکی از دانشگاه‌های بزرگ استانی اقدام با مجتمع شوند.

- دانشگاه‌های وابسته به دستگاه اجرایی به وزارت علوم منتقل شوند.

- ایجاد واحدهای اداری جدید در شهرستان‌ها و بخش‌ها ممنوع است.

- شناسایی، حذف یا ادغام نهادها/سازمان‌ها و فعالیت‌های موازی در دستگاه‌های اجرایی‌ها از بودجه عمومی استفاده می‌کنند.

خبر ویژه

از صادرات غیرنفتی در مقابل تحریم‌ها محافظت می‌کنیم

● مدیرعامل صندوق ضمانت صادرات ایران در مراسم تجلیل از صادرکنندگان نمونه استان فارس، از خدمات جدید صندوق برای تسهیل صادرات غیرنفتی رونمایی کرد. دکتر افروز بهرامی با اشاره به نقش صندوق به‌عنوان سپر دفاعی صادرات در جنگ‌های اقتصادی، از پوشش ریسک‌های سیاسی و تجاری صادرکنندگان در قالب محصولات جدید بیمه‌ای و تضمینی خبر داد. او با اشاره به اینکه متوسط پوشش‌های بیمه اعتبار صادراتی در سطح جهان ۱۰ درصد است، عنوان کرد صندوق تا پایان برنامه ششم این حنصناب را پشت سر خواهد گذاشت. بهرامی الگوهای موفق کشورهای شرق آسیا زجمله ژاپن، چین، هند و کره‌جنوبی را در سیستم‌های اعتبار صادراتی به‌عنوان الگویی برای کشورمان معرفی کرد و از دولت و مجلس خواست بنیبه مالی صندوق ضمانت صادرات ایران در سطح مؤسسات رقیب صادراتی تقویت شود.

●کارشناس برنامه‌ریزی و آمایش سرزمین سازمان برنامه‌بودجه کشور